

Föreställningar och maktrelationer kopplade till bland annat genus, religion och funktion speglas i de läromedel vi använder oss av. Genom att strukturerat granska material du använder dig av kan du upptäcka mer än vad du annars ser. Vilka normer förmedlas? Vad finns representerat? Hur representeras det? Vad saknas eller representeras på ett problematiskt sätt?

Det här en granskningsmall som är enkel att fylla i med frågor kring genus, familj, hudfärg, religion och funktionalitet. Du kan t.ex. välja att fokusera på bilder och bildtext eller ett kortare avsnitt du granskar. Du kan välja att granska en eller flera kategorier eller fokusera på enskilda frågor från olika kategorier.

Följ gärna upp med fördjupande frågor där också mallens frågor kan problematiseras. *Vem är egentligen vit? Befäster vi tvåkönsnormen när vi räknar kvinnor och män? Har glasögonanvändare en normbrytande funktionsvariation?* Se tips på diskussionsfrågor i slutet av granskningsmallen.

Mål: Att synliggöra problematiska föreställningar och representationer i läromedel och skapa förutsättningar för dig och dina elever att förhålla er kritiskt till dessa i undervisningen.

Arbetar du med små barn? Kika på granskningsmallen Genuskoll - barnlitteratur

INSTRUKTION

- Om du har en bok med mycket text, välj ett avsnitt på ca 10-20 sidor att granska.
- Titta igenom materialet/avsnittet för att få en överblick.

- Välj vilken kategori du ska granska (genus, familj, hudfärg & rasifiering, religion eller funktionalitet).
- Hoppa över frågor som inte är relevanta eller inte går att analysera utifrån ditt material.
- Om du hinner, fortsätt med fler kategorier.
- Skriv på baksidan om du behöver mer utrymme.
- I mallen finns frågor av karaktären "*Hur många gånger förekommer personer som uppfattas som män respektive kvinnor?*". Utgå från hur du tror att personen uppfattas och kategoriseras av de flesta i samhället.

GENUS

Hur många gånger förekommer personer som uppfattas som flickor/kvinnor respektive pojkar/män i materialet?

Antal flickor/kvinnor: _____

Antal pojkar/män: _____

Finns det personer som du tror uppfattas ha någon annan könsidentitet än man eller kvinna?

Vilka sysselsättningar (yrken, aktiviteter etc.) har:

flickor/kvinnor: _____

pojkar/män: _____

andra könsidentiteter:

Upptäckte du något annat kring genus?

Befäster eller utmanar materialet föreställningar om kön?

Se på din granskning med fler kategorier i åtanke. T.ex. Hur många gånger förekommer icke-vita kvinnor i jämförelse med vita kvinnor? Hur framställs religiösa män i jämförelse med religiösa kvinnor?

FAMILJ

Förekommer kärleksförhållanden eller familjer som består av något annat än en man och en kvinna (+barn)?

Upptäckte du något annat kring kärleksrelationer eller familjekonstellationer i materialet?

Se på din granskning med fler kategorier i åtanke. T.ex. Finns det familjer där personer med normbrytande funktionalitet ingår? Är de personerna barn eller vuxna? Hur framställs religiösa familjer i jämförelse med icke religiösa familjer?

HUDFÄRG OCH RASIFIERING*

**Med rasifiering syftar vi på den sociala konstruktionen av ras där människor utifrån synliga markörer som t.ex. hudfärg, ögonform och hårtextur kategoriseras och tillskrivs olika egenskaper. Vem som räknas som vit och icke-vit beror på både plats och tid.*

Hur många gånger förekommer personer som uppfattas som vita respektive icke-vita?

Antal vita: _____

Antal icke-vita: _____

Vilka sysselsättningar (yrken, aktiviteter etc.) har de som uppfattas som:

vita: _____

icke-vita: _____

Befäster eller utmanar materialet föreställningar om vita respektive icke-vita?

Upptäckte du något annat kring hudfärg och rasifiering i materialet?

Se på din granskning med fler kategorier i åtanke. T.ex. Hur många gånger förekommer icke-vita kvinnor i jämförelse med antal vita kvinnor? Hur ofta aktualiseras religion i samband med representation av vita karaktärer i jämförelse med icke-vita karaktärer?

RELIGION

Hur många gånger förekommer personer som uppfattas som religiösa respektive icke-

religiösa?

Religiösa: _____

Icke-religiösa: _____

Vilka sysselsättningar (yrken, aktiviteter etc.) har personer med olika religioner och trosuppfattningar?

Tolkar du att olika egenskaper och företeelser kopplas till olika religioner i materialet?
(givmildhet, aggressivitet, intelligens, vidsynthet, terrorism, välgörenhet etc.)

Religion

Egenskaper/företeelser

Befäster eller utmanar materialet föreställningar kring olika religioner, religiösa och icke-religiösa personer?

Upptäckte du något annat kring religion i materialet?

Se på din granskning med fler kategorier i åtanke. T.ex. Hur framställs religiösa män i

jämförelse med religiösa kvinnor? Hur ofta aktualiseras religion i samband med representation av vita karaktärer i jämförelse med icke-vita karaktärer?

FUNKTIONALITET

Hur många gånger förekommer personer som uppfattas ha en normbrytande funktionalitet* respektive inte ha en normbrytande funktionalitet?

**Vi fungerar alla på olika sätt både kroppsligt och kognitivt. En normbrytande funktionalitet bryter mot samhällets normer om vad som ses som normalt eller friskt.*

Antal personer med normbrytande funktionalitet: _____

Antal personer utan normbrytande funktionalitet: _____

Vilka sysselsättningar (yrken, aktiviteter etc.) har:

personer med normbrytande funktionalitet: _____

personer utan normbrytande funktionalitet: _____

Befäster eller utmanar materialet föreställningar om funktionalitet och personer med

respektive utan normbrytande funktionalitet?

Upptäckte du något annat kring funktionalitet i materialet?

Se på din granskning med fler kategorier i åtanke. T.ex. Finns det familjer där personer med normbrytande funktionalitet ingår? Är det barn eller vuxna? Hur framställs män med normbrytande funktionalitet i jämförelse med kvinnor med normbrytande funktionalitet?

SAMMANFATTNING och SLUTSATSER

Vad tyckte du var bra med materialet (utifrån tidigare frågor)?

Vilka perspektiv saknas i materialet?

Vilka representationer var problematiska?

Hur kan ni hantera bristerna?

Fortsätt granska och diskutera:

- Samspekar materialets representationer med hur olika kategorier och grupper generellt representeras i samhället?
- Hur påverkar dina egna föreställningar din granskning?
- Upptäckte du något om dina egna föreställningar kring någon av kategorierna under granskningen?
- Finns det en risk att vi i arbetet med att syna representation och stereotipa framställningar befäster kategorier och maktstrukturer i samhället?